

SOCIAL AND HUMAN SCIENCES AND MANAGEMENT IN ART

FTAXP 14.07.05

Г.А. Калдыбаева¹

*¹Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті
(Алматы, Қазақстан)*

Н.А. Мұстафа²

*²Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті
(Алматы, Қазақстан)*

МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫН ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ШЕБЕРЛІККЕ БАУЛУ АРҚЫЛЫ ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТАНЫМ ТҮСІНІКТЕРІН КЕҢЕЙТУ

Аннотация

Ұсынылып отырған мақалада қазіргі мектептің алдында тұрған міндеттердің ең маңыздысы – жасөспірімді жан-жақты дамыған шығармашыл тұлға ретінде тәрбиелеу. Сол тәрбиенің ішінде эстетикалық тәрбие маңызды орын алады. Әсемдікті жасаудың негізгі заңдарын білу және әсемдікті көре, түсіне, жасай білу адамның рухани өмірін байытады, қызғылықты етеді, оған жоғары деңгейде рухани ләззат алуға мүмкіндік береді. Эстетикалық тәрбие, біріншіден, үй-іші мен отбасынан басталса, екінші кезеңі балабақша, үшінші кезеңі баланың мектеп есігін ашуымен басталады. Баланың отбасына балабақшадан алған эстетикалық тәрбие қоры мектеп қабырғасында жетіле әрі дами түседі де, оқушының өмірге деген көзқарасы қалыптаса бастайды.

***Кілт сөздер:** мектеп, бейнелеу өнері, шығармашылық тұлға, эстетикалық тәрбие, мәдениет, дәстүр, балалық сезім, талғамын қалыптастыру, шеберлік.*

G.A. Kaldybaeva¹

*¹Kazakh state women pedagogical university
(Almaty, Kazakhstan)*

N.A. Mustafa²

*²Kazakh state women pedagogical university
(Almaty, Kazakhstan)*

TEACHING FOR THE CREATIVE WORK OF SCHOOL STUDENTS BY EXPANDING THE CONCEPT OF AESTHETIC KNOWLEDGE

Annotation

In the proposed article, the most important task facing the modern school is to educate the teenager as a fully-fledged creative person. Aesthetic upbringing takes a

significant place in that education. Esthetic education plays a great role in the life of a person. Seeing, understanding, and enriching the beauty make the person's spiritual life more interesting and enjoys the highest spiritual pleasure. Esthetic education begins first, starting with the family, the second stage begins with the kindergarten, and the third stage begins with the opening of the child's school door. An aesthetic education fund that has been received from a kindergarten for the child's home develops and develops in school, and the student's attitude toward life begins to grow.

Keywords: school of fine arts, creative person, aesthetic education, culture, tradition, childhood feeling, formation of taste, skill.

Г.А. Калдыбаева¹

*¹Казахский государственный женский педагогический университет
(Алматы, Казахстан)*

Н.А. Мұстафа²

*²Казахский государственный женский педагогический университет
(Алматы, Казахстан)*

РАСШИРЕНИЕ ПОНЯТИЯ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ПОЗНАНИЯ В ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА УЧЕНИКОВ ШКОЛЫ

Аннотация

В данной статье представлено самое важное обязательство перед современной школой – воспитание разносторонне развитой творческой личности подростков. Эстетическое воспитание занимает значительное место в процессе воспитания. Знание основных законов сотворения красоты и умение творить красоту обогащает духовную жизнь человека, делает ее интереснее, дает возможность испытания величайших духовных наслаждений. Эстетическое воспитание ребенка начинается, во-первых, в семье, второй этап приходится на детский сад, третий этап начинается с открытия школьной двери. Собранный запас эстетического воспитания (в семье, детском саду, в школьные годы) будет совершенствоваться и развиваться далее, формировать взгляды ученика на жизнь.

***Ключевые слова:** школа, творческий человек, изобразительное искусство, эстетическое воспитание, культура, традиции, детское чувство, формирование вкуса, мастерство.*

Қазақстан Республикасы жалпы білім беретін мектеп тұжырымдамасында оқушылардың сана-сезімін оятып, ұлттық рухты сіңіру, сондай-ақ ана тілі мен әдебиетін, тарихы мен өнерін қастерлеп, халықтық салт-дәстүрлерді аялай білу негізгі міндеттердің бірі болып табылатындығына ерекше көңіл бөлінген. Оқушы эстетикалық жағынан дамып, жетілуі үшін эстетикалық тәрбиені беру өте ерте, баланың жас кезінен басталуы қажет. Өйткені, балалық сезім – саналы өмірдің негізі. Бұдан саналы өмір негіздерін қалауда қандай да берік

сенімді тірек қажет болатыны түсінікті. Оқушылардың өз елінің, халқының, соның ішінде өзі мекен ететін аймақтың әдебиетіне, дәстүрлеріне деген сезімдік-эстетикалық қарым-қатынасын қалыптастыру – бейнелеу өнері пәнінің негізгі міндеті болып отыр. Оқушылардың шығармашылық тұлғасын дамыту және оны тәрбиелеу – бүгінгі таңдағы көкейкесті мәселелерінің бірі.

«Ел болам десең, бесігіңді түзе» деген нақыл сөзді Мұхтар Омарханұлы Әуезовтей ғұлама текке айтпаса керек. Бала кішкентайынан айналадағы әсемдікке әсерлене қызығады. Талғау мен таңдауына дұрыс бағыт-бағдар бере алсақ, онда оның талғамы да жоғары болып қалыптасады. Сезіну, түйсіну, қабылдау, дағдылану сияқты психологиялық процестер арқылы оның дарыны дамып жетіледі [1]. Қазіргі мектептің алдында тұрған міндеттердің ең маңыздысы – жасөспірімді жан-жақты дамыған тұлға ретінде тәрбиелеу. Сол тәрбиенің ішінде эстетикалық тәрбие қомақты орын алады. Алға ұмтылған әр ел ертеңін, болашағын ойлап, өскелең ұрпағын жан-жақты гармониялық үйлесімде дамытын тұлға болып қалыптассын деп тәрбиелейді. Өнерге деген эстетикалық талғамын қалыптастыру, қалыптастырып қана қоймай, әсемдіктің заңдылықтары арқылы шығармашылыққа баулу. Қазіргі мектептің алдында тұрған міндеттердің ең маңыздысы – жасөспірімді жан-жақты дамыған тұлға ретінде тәрбиелеу. Сол тәрбиенің ішінде эстетикалық тәрбие қомақты орын алады. Әсемдікті көре, түсіне, жасай білу адамның рухани өмірін байытады, қызғылықты етеді, оған ең жоғарғы рухани ләззаттануға мүмкіндік береді. Эстетикалық тәрбие, біріншіден, үй-іші мен отбасынан басталса, екінші кезеңі балабақша, үшінші кезеңі баланың мектептің есігін ашумен басталады. Баланың отбасына балабақшадан алған эстетикалық тәрбие қоры мектеп қабырғасында жетіле әрі дами түседі де, оқушының өмірге деген көзқарасы қалыптаса бастайды [2]. Бұрынғы сезінген, көрген, білген эстетикалық өмір құбылыстарында көптеген жаңалықтар орын алып, баланың білімі күн санап, апталап кеңейе түседі. Бейнелеу өнері оқытушысының міндеті – мектеп жасындағы баланың бойында эстетикалық тәрбиені қалыптастыру. Сонымен қатар оқушыларға сыныптан тыс оқу жұмыстарын ұйымдастырып оқушы қабілетін, сана-сезімін, эстетикалық сезіміне, ой-өрісіне, талғамына әсер етіп, оның сезімін ояту.

Оқушы бойында эстетикалық көзқарас қалыптастыру, сонымен қатар өмірдегі, өнердегі әдемілікті сезінуге мұғалімдер жетелеуге міндетті. Орта мектеп мұғалімдерінің шығармашылық іс-әрекетіне көмек беретін теориялық және сарамандық (практикалық) нұсқаулардың мазмұнын баяндау, жас жеткіншектердің ұлттық сезімдерінің қалыптасуына «Бейнелеу өнері» арқылы ықпал

етеді. Эстетикалық тәрбие негізінен жеке адамның эстетикалық талғамының қалыптасуына, өнер шығармаларында бейнеленген ақиқат құбылыстардың эстетикалық тұрғыдан ұғынуды дамытуға, көркем өнерпаздық қабілеттілікке және өнер саласындағы өнерпаздық дербестікке бағыттайды. Оқушының өнердегі, адамдардың іс-әрекетіндегі қарым-қатынасындағы әсемдікті түйсініп әсерленуі тұлғаның эстетикалық сезіміне тәуелді. Жас ұрпақ дүниетанымының дұрыс қалыптасуы, ой-өрісінің жоғары болуы оқу-тәрбие жұмысының дұрыс ұйымдастырылуына байланысты.

Қазіргі заманғы ғылыми - техникалық үрдістің қарқыны білім беру жүйесінің алдына үлкен мақсаттар мен жана міндеттер жүктейді. Жас ұрпақты жан - жақты жетілген, ақыл - парасатты, ой - өрісі биік, бәсекеге қабілетті азамат етіп тәрбиелеу – қоғамымыздың ең өзекті мәселесі. Бұл әр мұғалімнің шығармашылық ізденіспен жанаша жұмыс істеуін қажет етеді.

Бейнелеу өнерін орта мектепте оқытудағы басты тағы бір міндеті – оқушыларға реалистік суреттің қарапайым негіздерін, сурет салудың ептіліктері мен дағдыларын меңгерту болып табылады. Мұғалім балаға карандашты қолға қалай ұстау керек екендігін, сызықты қалай жүргізу қажеттігін, қағаз бетіне заттардың көлемін қалай бейнелеу керектігін көрнекті түрде салып көрсетеді. Сонымен қатар ол сурет салуға қажетті әр түрлі материалдармен, құралдармен таныстырып, суретті қандай әдістемелік бірізділікпен орындау қажеттігі жайлы айтып түсіндіреді. Оқыту барысында баланың ақыл - ойын, қиялын т. б. танымдық үрдістерін дамытып қоймай, баланы әртүрлі әрекеттің субъектісі болып қалыптасуын қамтамасыз етуді алдыңғы қатарға шығарады.

Бейнелеу өнерін оқытудың маңызды міндеттерінің бірі -оқушыларды өнердің әйгілі шығармаларымен таныстыру. Мұғалім өнер туралы әңгіме кезінде графика, кескіндеме, мүсін, сәулет, сәндік қолданбалы өнердің түрлері туралы әңгіме қозғайды. Өнер туралы әңгіме оқушыларды адамзат мәдениетінің даму тарихымен, өнердің белгілі шығармаларымен, ұлы суретшілердің өмірі мен шығармашылығымен, белгілі кезеңнің стилімен, бұрынғы және қазіргі даңқты өнер адамдарымен таныстырады.

Жас жеткіншекті шығармашылық шеберлікке баулу арқылы таным-түсініктерін кеңейту үшін мектеп қабырғасындағы немесе үйірме жұмысындағы бейнелеу өнері танымдарының қалыптасуына ерекше ықпал ету қажет. Көркем бейнелеу шығармашылығының ерекше белгісі әсерлі бейнелер жасаудан тұрады. Алайда, оқушы суретте, мүсінде, графикада заттың өзіне тән қасиеттерін: пішінін, құрылысын, түрін беру қабілетін ең болмағанда қандай да бір

дәрежеде меңгермейінше, образ жасай алмайды.

Адамдар жасаған заттардың эстетикалық қасиеттерінің сипаттамасы олардың идеялық-адамгершілік бағасына жақын. Адамдардың игілігі үшін, олардың бақыты үшін жасалынып жатқандардың бәрі әсемдік ретінде қабылданады. Сыртқы сұлулық заттың атқаратын игілікті қызметімен сәйкес келген жағдайларда эстетикалық және адамгершілік жағын бұлай үйлестіру оқушыларға түсініктірек болады.

Көркем шығарма өнерді осы нақты әлемде көрсетеді. Олар шынайы көркем жаңа мәдениетте өзінің, өнердің біртуар шығармалары тарихымен қатар дамып отырады. Эстетикалық - эмоциялық әсер өзегі әр шығарма, әр өнер бұйымының көркем құрылымында байқалады. Көркем туындылар көркем бейнелер арқылы қоғамның қойнауында сырт көзге білінбестей өтіп жатқан өзгерістерге, шиеленістерге сезімталдық танытып, көрнекілейді.

Эстетикалық тәрбиенің мәні – оның шығармашылыққа тән жасампаз тұлға тәрбиелеуінде. Көркем эстетикалық тәрбие эстетикалық білім алу негізінде басталады. Сөйтіп, қоршаған мәдени ортаның эстетикалық құндылықтарымен, өнер туындыларымен толықтырылады [3].

Әдебиеттер:

1. Райыс Ғ. Эстетика: оқулық. – Алматы: Өнер, 2012. – 584 б.
2. Құлсариева А.Т. Эстетика. – Алматы, 2003. – 32 б.
3. Қазақ эстетикасының құндылықтық-мағыналық негіздері. Ұжымдық монография. – Алматы: ҚР БҒМ ҒК Философия, саясаттану және дінтану институты, 2014. – 234 б

References:

1. Rajys G. *Estetika: oqulyq*. – Almaty: Oner, 2012. – 584 b. (*In Kazakh*)
2. Qulsarieva A.T. *Estetika*. – Almaty, 2003. – 32 b. (*In Kazakh*)
3. *Qazaq estetikasynyn qundylyqtyq-magynalyq negizderi. Uzhyndyq monografija*. – Almaty: QR BGM GK Filosofija, sajasattanu zhane dintanu instituty, 2014. – 234 b. (*In Kazakh*)